

stande. Også vicekongen i Indien, markis'en af Linlithgow, var en svoren modstander af Cripps-missionen, og han anmodede 2.4. om, at han selv og den militære øverstkommanderende måtte indberette deres synspunkter direkte til kabinettet (s. 614f.). Det fik han straks tilladelse til, fordi bl. a. Churchills tilslutning til missionen havde været mere end lunken (s. 394f.).

I de følgende – og afgørende – dage blev vicekongen en flittig »sladrehanke« til kabinettet, og 10.4. skrev Cripps resigneret: »I have throughout told you that I would not agree anything that was not satisfactory to Commander-in-Chief and Viceroy on the Defense question, but this you seem to doubt. Unless I am trusted I cannot carry on with the task« (s. 717). Men allerede den følgende dag måtte han erkende forhandlingernes endelige sammenbrud. Vicekongen skrev allerede 3.4. ironisk: »Goodbye, Mr. Cripps« (s. 634), og han havde jo også opnået hvad han ville.

Det er først og fremmest de interne engelske overvejelser og indbyrdes konflikter, som denne store dokumentudgave belyser. Og her fremdrager den virkelig meget nyt og spændende materiale. De liberale indere havde i deres henvendelse til den engelske regering 2.1. peget på nødvendigheden af »some bold stroke farsighted statesmanship called for without delay in India« (s. 4), og Cripps-missionen var et forsøg i den retning. Men dokumentsamlingen viser, hvor svært det er at lave »bold far-sighted statesmanship«, og hvor let det er at spænde ben for sådanne forsøg. Ud fra et mere alment kendskab til udviklingen i Indien i den følgende periode er det ikke vanskeligt at forudse, at de kommende bind af dokumentsamlingen vil blive mindst lige så betydningsfulde som dette første.

NIELS AMSTRUP

JOSEF SCHRÖDER: Italiens Kriegaustritt 1943. Die deutsche Gegenmassnahmen im italienischen Raum: Fall »Alarich« und »Achse«. Studien und Dokumente zur Geschichte des Zweiten Weltkrieges herausgegeben vom Arbeitskreis für Wehrforschung in Stuttgart, Band 10. Göttingen, Musterschmidt-Verlag, 1969. 412 s. Ill. DM 72,-.

»Fall Achse« er dæknævnet på den tyske okkupation af restitalien og afvæbningen af den italienske værnemagt efter Badoglios kapitulation overfor de allierede den 8. september 1943 – en af de retrætefægtninger der i den sørgelige mangel på egentlige sejre har fået sin særlige plads i den tyske militærhistorie efter 1942. Aktionen har da også forlokket Josef Schröder til ikke så lidt *schwung* i bedømmelsen af Værnemagts bedrifter, men iøvrigt er *Italiens Kriegaustritt 1943* et gedigent arbejde, der ikke lader mangan sten uvendt, og som på et uhyre bredt kildegrundlag med held forstår at integrere militæroperationerne i den politiske historie.

Schröder viser hvorledes det tysk-italienske makkerskab allerede før sommerkrisen satte ind kun var en facade til dække for højst modstridende interesser og en tiltagende gensidig mistænksomhed. Allerede før Tunis' endelige fald i maj påbegyndte OKW et forberedende stabsarbejde med henblik på en besættelse (med Hitlers sans for historiske paralleller endnu på dette tidspunkt kaldt »Fall Alerich«), som i de følgende måneder fortsatte uafhængigt af den

sideløbende Wehrmacht-infiltration af det italienske invasionsforsvar. Mussolinis detronisering den 24/25. juli, der iøvrigt kom uventet for førerhovedkvarteret, udløste de første operationsbefalinger, men i en pessimistisk atmosfære, der indkalkulerede tabet af hele Syditalien. Først den succesrige evakuering af Sicilien i midten af august forlagde forsvarslinjen sydovert, en disposition der blev afgørende for forløbet af det italienske felttog. Forfatteren retter en stærk kritik mod OKW og Oberbefehlshaber Süd, Kesselring, for svigtende realitetssans og en overoptimistisk vurdering af forholdet mellem mål og midler. Især på denne baggrund fremtræder den næsten ublodige likvidering af den italienske hær den 9. september som en stor triumf for kommandørerne på lokalplanet. Derimod lykkedes det ikke – i modsætning til den tilsvarende »Operation Safari« i Danmark ti dage tidligere – at forhindre at størsteparten af den italienske krigsmarine gik i søen og sluttede sig til englænderne. De sidste sider er viet befrielsen af Mussolini på Gran Sasso den 12. september. Det er kuriøst, men ikke utypisk for den tyske militærhistorie af i dag, at Schröder gør sig megen umage for at vise at den berømte – eller berygtede, om man vil – SD-Kommando Skorzeny kun spillede statistens rolle.

Bogen er forsynet med en 45 sider lang kilde- og litteraturfortegnelse, der i sig selv er en fremragende introduktion til et bredt udsnit af verdenskrigens historie.

HANS KIRCHHOFF

THEDE PALM: *The Finnish-Soviet Armistice Negotiations of 1944*. Kungl. Vetenskapssamhällets i Uppsala Handlingar 14. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1971. 160 s. 40 sv. kr.

Forf., der er tilknyttet det svenske forsvar, offentliggør i dette skrift nogle optegnelser fra de finsk-sovjetiske våbenstilstandsforhandlinger, der fandt sted i marts hhv. september 1944. Der er tale om en engelsk oversættelse af kopier af samtidige optegnelser, kopier som den daværende sekretær ved de finsk-sovjetiske forhandlinger førte med sig til Sverige, hvor han bosatte sig i foråret 1945. Den finske delegationsssekretær, Georg Enckell, har foruden disse samtidige notater i midten af 50'erne – altså ca. 10 år efter begivenhederne – skrevet sine erindringer, hvori også indgår beskrivelser af oplevelserne i Moskva i 1944. Disse memoirer er hidtil ikke blevet offentliggjort, men Thede Palm, der fra 1945–1970 opbevarede Enckells optegnelser, har haft adgang til at læse erindringerne og til at citere fra dem i nærværende skrift.

Optegnelserne fra de finsk-sovjetiske forhandlinger fremtræder som ordrette, fuldstændige gengivelser af, hvad de forskellige delegerede har udtalt; der er imidlertid ikke tale om officielle dokumenter, godkendt og underskrevet af begge parter. Optegnelsernes tilblivelse skyldes den finske udenrigsminister Ramsays ønske om et referat af forhandlingerne, og de har således kun været bestemt for den finske side. Forfatteren til optegnelserne var selv til stede under samtlige forhandlinger, men da alle forhandlinger foregik på russisk, og forf. ikke var vant til at skrive russisk eller i stand til at foretage stenografiske notater på dette sprog, var han nødt til at udvikle sit eget forkortelsessystem under selve nedskrivningen for at holde trit med de talende, hvoraf især Molotov